

ГЕНРІ ЛАЙОН ОЛДІ

ОСОБЛИВИЙ ЧАС

ЦИКЛ ПОВІСТЕЙ
І ОПОВІДАНЬ

ХАРКІВ
ФФЛО

ГОДОВАНЕЦЬ

Ми відповідаємо за тих, кого приручили.
Антуан де Сент-Екзюпері

Перед світанком, коли нічна темрява трохи зблякла, лейтенант відправив Гармаша до лісу перевірити схрон з БК. Лейтенант Кашук, людина запаслива і завбачлива, на будь-якій позиції, яку займав взвод, насамперед обладнував бліндажі, перекриті щілини, «лисячі нори» та всілякі нічки.

Тобто позначав місця і гнав взвод копати.

Лейтенант і сам солдатської роботи не цурався: копав, мов той бульдозер! Добрий чолов'яга: діло знає та людей береже. А зі схроном перестарався: влаштував його в лісі, за пів кілометра від позицій. Якщо раптом знадобиться НЗ — поки добіжиш, поки завантажений повернешся...

Вчора доля товсто натякнула лейтенанту, що він схибив.

Москалі гатили фосфором по околиці містечка кілометри за три. Але один снаряд пішов не в той степ, точніше, просто в ліс. Вогнений дощ був по-своєму красивий, нагадував святковий феєрверк, тільки ну його до біса, таке свято! Позиції, дякувати Богу, не накрило, а ось ліс зайнявся. Лейтенант аж зубами рипнув: згадав про схрон. З'ясувати, чи рвонув БК, чи ні, не довелося — по взводі почав працювати міномет, довелося пірнати в бліндажі.

Ось вранці Гармаш і пішов.

Поле сплюндрували віспини вирв. Прямий шлях перетворився на п'яну синусоїду. Туман висів над землею каламутним киселем — видимість губилася за п'ять метрів. Це добре, думав Гармаш. З тепляками в москалів проблеми, снайперів та дронів можна не боятися.

І все одно, друже, воруши ногами.

Берці здіймали хмаринки сивого попелу, в горлі дерло від гару. Сирий ліс вигорів нерівномірно, плямами. Напевно, з дронів він був схожий на шкуру леопарда. Ось посеред плями стирчить чорний стовбур з уламками гілок. Ось зеленіє, мов нічого й не було, молодий дубок; і трава під ним цілісінька. В лісі туман розшаровувався, плив між деревами кошлатими пасмами, неприємно нагадуючи патли брудного волосся.

Куди ж тепер? Правіше? Лівіше?

Зарості ліщини. Купа головешок. Замшілий пень схожий на голову лісовика. Стоп. Пень — орієнтир. Три кроки вправо, два вперед — привіт, схроне! Гармаш намацав під дерном край кришки — двері від розбитого сараю — і з натугою підняв. На полієтилені під кришкою скупчилася волога. Він підпер кришку плечем, злив воду вбік, зазирнув у схрон. Все ціле: ящики з гранатами та снарядами до РПГ-7, цинки з патронами. Повернувши полієтилен на місце, Гармаш опустив кришку, поправив дерен, розрівняв.

Порядок. Можна повертатись.

Скрипнуло поряд, мало не впритул. Гармаш метнувся вбік, на бігу клацаючи запобіжником автомата, сів за пнем. Обережно визирнув, повів стволом... Скрипить? Так, скрипить. Немов двері відчиняють.

Звідки у лісі двері? Хіба що кришка схрону.

Може, дерево? Розсохлося, тріснуло — і скрипить від вітру? Чи є вітер? Немає вітру. Ліс наче завмер, сторожко прислухаючись. Ага, знову скрип. У ньому виразно лунали жалібні нотки.

Гармаш до різі в очах дивився в приціл — нічого, нікого.

Це не скрип, зрозумів він. Це скиглення. А ось і ворухнеться хтось під корчем, за три кроки від випадкового укриття. Їжак?

Ні, не їжак. Просто шерсть злиплася, ставши схожою на їжачі голки. Клубок мокрої шерсті ворухнувся, в Гармаша вп'ялися блискучі очі, між якими стирчав ніс-гудзик.

Цуценя.

— Загубився, бідолахо?

З шерсті випросталося гостре вухо, демонструючи рожеве нутро, вкрите ніжним пухом. Гармаш підійшов, сів навпочіпки:

— Як же тебе сюди занесло?

З'явилося друге вухо.

— Матінка твоя де? Чи господар?

Цуценя жалібно заскиглило. Як можна було сплутати скиглення з дверним механічним скрипом? Кущі, мабуть. Дерев, туман. Спотворення звуку.

— І що мені з тобою робити?

Гармаш підхопив цуценя під черево. Бач, важке: кілограми три. Так і не скажеш: крихітка, шерсті більше, ніж м'яса. Цуценя було холодне, мокре, тремтіло від холоду. Коли бідолаху підняли, воно відчайдушно засукало товстими лапами. Але тільки-но Гармаш сунув його за пазуху — заспокоїлося, пригрілося, заснуло.

Назад Гармаш встиг вчасно: туман над полем уже розходився. Горизонт на сході окреслила тонка рожева лінія — і почала швидко розростатися, набухаючи червоною кров'ю світанку.

Після повернення цуценя було начисто відмите й насухо витерте. Нині воно дрихло без задніх лап у дальньому кутку бліндажа під нарами. Гармаш спорудив годованцю підстилку у два шари, постелив поверх каремата стару розгрузку.

Не обійшлося й без неприємних сюрпризів. На боку цуценяти виявився фосфорний опік; добре, хоч загноїтися не встиг. Про пов'язку забудь, попередив санітар Неделько: здере. У мене мазь є, зі знеболем: волонтери підігнали. Намажемо — заживе як на собаці. І підморгнув: жарт, значить.

До каші цуценя довго примірялося. Ходило навколо миски колами, нюхало, пирхало, відходило, поверталося.

— Їж, дурню! — умовляв Гармаш. — Смачно, з м'ясом!

При слові «м'ясо» цуценя нагостило вуха.

— З м'ясом, чесно! З тушкованкою. Їж, бо здохнеш!

Цуценя зітхнуло, скосило на Гармаша око, упевнилося, що той не відчепиться, та почало чавкати.

Коли перші промені впали на позиції, цуценя шарахнулося від сонячного світла, як чорт від ладану, і забилося в темний кут бліндажа. Так, зітхнув Гармаш. Після пожежі та опіку воно ще довго боятиметься світла.

Бойовий кіт Запал, улюбленець солдатів, поткнувся в бліндаж і зашипів, як кубло потривожених змій. Вигнув спину, задрав хвіст трубою і рвонув геть — тільки його й бачили.

— Чого це він? — здивувався кулеметник Олекса П'яних.

— Про кішку з собакою знаєш?

— Щоб Запал від шмаркливого цуценяти драпанув? — засумнівався П'яних.

Тут і з'явився лейтенант Кащук. Про схрон Гармаш командир доповів, а про цуценя промовчав. Але чутки в окопах швидко розносяться.

— Нумо показуй свою знахідку.

Гармаш чекав зовні. Пара хвилин, і лейтенант вибрався з бліндажа.

— Ти що, дурень? Вовчєня з лісу притяг!

— Та якє воно вовчєня?! Цуценятко...

— Вівчарка? Дворняга?

— Я на собаках не розуміюся.

— Як на мене, натуральне вовчєня.

— Вого триколірне. Вовки ж ніби сірі?

— Ну, не знаю. Ти наглядай за ним, второпав? А то візьме вовчище і комусь дупу відкусить!

Гармаш не зрозумів, жартує командир чи говорить серйозно.

— Я його виховуватиму!

— Ага, виховуй, — хмикнув лейтенант. — У третьому батальйоні боець кабанчика приручив. Дикого чи здичавілого, не знаю. Служить, цілуватися лізе, рохкає по команді.

— Кабанчик?! — не повірив Гармаш.

— Ну, не боець же! Чим ми гірші? Працєю, виступатимете в цирку.

І пішов на СП.

Собак Гармаш ніколи не тримав. Як виховувати цуценя, не знав, та й часу на дресування не було: служба, війна. Ворог за п'ятсот метрів, місяць позиційних боїв. Чергування, секрети, мінування підходів, чистка зброї, облаштування запасних позицій — лейтенант Кашук був вірним собі. Під його керівництвом взвод усе ґрунтовніше закопувався в землю.

Проте Гармаш викроював хоч чверть години для годованця.

— Як ти, га? Сумував без мене?

Так, відповідало цуценя поглядом. Сумував. Де ти ходиш?

— Вибач, служба. Піду до нічної варті — візьму тебе з собою.

Ага, як же, не вірило цуценя. Брешеш, мабуть.

— Чесно, візьму! Ти чекай, скоро моя черга...

Молодший сержант Гармаш підозрював, що собак виховують якось інакше. Мав намір подивитися в інтернеті, та руки не доходили.

Перші три доби цуценя відлежувалося під нарами. Спало, їло й знову спало. У бліндажі не гидило, але де і коли воно справляє свої собачі потреби, залишалося загадкою. Хоч як заглянеш — воно на карематі спить. Каша з м'ясом? Порцію з'їдало без особливого задоволення, бо треба.

Приблизно з тим самим почуттям Гармаш рив окопи.

На четвертий ранок опік зажив і навіть обріс новою шерстю. Крута мазь, не збрехав Неделько.

— Молодця, друже! Здоровий, до служби придатний.

Цуценя схилило набік лобасту голову.

— Вночі до варті підемо. Я ж обіцяв, пам'ятаєш?

Цуценя насторожило вуха. Виросло воно, чи що?

За годованцем Гармаш зайшов за п'ять хвилин до зміни, коли вже стемніло.

— Ну, що, пішли?

Цуценя сіло на підстилку.

— Ходімо, кажу.

Цуценя облизнулося.

— За мною!

Цуценя моргнуло.

— До ноги! — згадав Гармаш собачу команду.

Цуценя дивилося на нього з живим інтересом.

Гармаш із пересердям ляснув себе по стегну й зібрався вилятися, але цуценя піднялося на всі чотири лапи й перевальцем зашкутильгало до молодшого сержанта.

— Оце інша справа! Молодець, — розплився в усмішці Гармаш.

Він ще раз ляснув себе по стегну, й цуценя пішло за ним. З кожним кроком годованець рухався все впевненіше та спритніше: не відставав ні на крок, але й уперед не забігав, ніби з народження був привчений виконувати команду «поруч».

— А, Гармаш! Гармату приніс?

Жарт про гармату Сашко Бузій не втомлювався повторювати ще з учебки.

— У задній кишені лежить. Розкладна. Дивись, я сьогодні з напарником.

Гармаш вказав на цуценя.

— Круто! Ви в чотири ока кацапа за кілометр побачите! Я в тепляк нову батарею вставив, до ранку вистачить. А в «перископі» й так повна.

— Плюс, пост прийняв.

— Плюс, пост здав. Все, пішов масу давити.

— Розташовуйся, — сказав Гармаш годованцю. — Дивись, тобі й місце є.

СП був розрахований на двох: спостерігач та стрілець-спостерігач. Лежаче місце стрільця, застелене потертим карематом, було порожнім. Гармаш поплескав долонею по каремату, і тямуще цуценя легко застрибнуло на нього. Повозилося, влаштовуючись, — і завмерло, дивлячись в оглядову щілину.

— Молодця! Туди й дивися. Вони там, підори, які на тебе фосфор скинули. Побачиш — маякни.

Гармаш перевірів налаштування та батарею тепловізора. Встановив на штатив, припав до окулярів. Тепляк волонтери підігнали гарний — біноклярний Pulsar з усіма тельбухами та запасними батареями. Начебто чисто, ніхто не лізе. Але розслаблятися не можна: були випадки в сусідів.

— Треба тебе якось назвати, — не відриваючись від окулярів, він простягнув руку, намагаючись спини цуценяти, погладив. Долоня ковзала по густій та жорсткій шерсті. Навряд чи він щось відчуває, вирішив Гармаш. Як людина в зимовому одязі, ще й в шубі зверху.

— Неправильно без імені, — він хотів сказати «без клички», але язик не повернувся. — Як думаєш?

Цуценя загостило чуйні локатори вух. Гармаш ще раз погладив годованця. Під шерстю відчувалися тугі вузли м'язів. От би нам так, га? Спиш у бліндажі, а м'язи ростуть, як у тренажерці.

— Може, Годованець? Будеш Годованцем, га?

Тіло Годованця напружилося. М'язи стали кам'яними, шерсть на загривку здбилася, боляче вколола долоню Гармаша. В утробі цуценяти народилося низьке бурчання, наче там завівся потужний мотор, швидко набираючи обертів.

Тривога передалася Гармашу, як струм по силовому кабелю.

Схопивши Годованця в оберемок, він упав на земляну підлогу, прикривши цуценя собою. І ще в падінні почув звук виходу, що чітко пролунав у нічній тиші.

Ще один. І ще.

— Всі в укриття! — заволав Гармаш у рацію. — Мінометний обстріл!

Рвонуло метрів за чотири перед СП. У оглядову щілину влетіли, посипалися на молодшого сержанта грудки землі та якісь уламки. Добре, хоч не уламки міни. У світлі спалаху другого, ні, третього розриву Гармаш побачив ковалок штатива. З уламками все стало ясно.

Гаплик тепловізору.

Цуценя під Гармашем неспокійно закрутилося.

— Отака фігня, малята, — сказав йому Гармаш. — Дякую за попередження. Я твій боржник. Каша, мабуть, набридла? М'яса хочеш? Свіжатинки?

Цуценя вивернулося та лизнуло Гармаша в щоку. Язик у нього був мокрий, шорсткий, холодний. Молодший сержант пам'ятав, що холодним у собаки має бути ніс, а щодо язика — хто його знає?

Ворожі міномети продовжували працювати. Ні, недаремно лейтенант змушував взвод окопуватись: бійці сиділи в добротних бліндажах, кожен у чотири-п'ять накатів — такий хіба що гаубичним снарядом проб'єш, та й то не всяким.

Тепляк накрився, залишався «перископ» — інфрачервона камера на телескопічному штативі з приєднаним до неї планшетом. Так можна було вести спостереження, не вдивляючись в оглядову щілину.

— Лежи тут, — Гармаш ляснув по втрамбованій підлозі. — Лежати, зрозумів?

Цуценя, як не дивно, зрозуміло. Гармаш увімкнув камеру, висунув штатив, відрегулював висоту й вмонтувався на підлогу, прилаштувавши планшет на колінах. Обертаючи камеру поворотним важелем біля основи штатива — взводний умілець Тоха «Шуруп» змайстрував — він почав оглядати нейтральну смугу.

Ага, ляпка. Біла. Друга, третя.

На стегно лягли важкі м'які лапи.

— Бачиш, друже? Ось і підори. Крадуться, доки обстріл.

Він клацнув кнопкою рації:

— Вежо, Вежо, це Маяк. Як чуєте? Прийом.

— Маяку, це Вежа. Чую вас. На зв'язку Дикун. Прийом.

— На зв'язку Стриж. До нас повзуть.

«Стриж» був позивним Гармаша. Він спочатку хотів Серпокрильця, але йому сказали, що це занадто довго. Так і залишився Стрижем.

— На одинадцять, дистанція триста. Як зрозумів? Прийом.

— Стриже, вас зрозумів. Перевіряю.

І через пів хвилини:

— Плюс-плюс! Бачу кацапів. Працюємо.

Рвонуло ще тричі, й обстріл закінчився: ворог побоювався накрити свою ДРГ. Гармаш поводи́в камерою: більше нічого підозрілого. Спіймав у «перископ» москалів, що повзли, й побачив, як перший смикнувся та завмер. Так, і другий лежить. Інші спішно повзли назад. Ще двоє не доповзли: лишилися лежати на нейтральній смузі.

— З бойовим хрещенням, Годованцю! З мене м'ясо, пам'ятаю.

Слова Гармаш дотримався: правдами та неправдами випросив у кашовара кістку із залишками м'яса. Від подарунка Годованець був у захваті: розпушив шерсть, ставши вдвічі більшим (хіба собаки так уміють?!), і виконав ритуальний танець, крутячись дзигою по всьому бліндажу. Облизав благодійника з ніг до голови («Вгамуйся! Досить!»), після чого з ентузіазмом узявся до трапези.

Це не каша, ясно читалося на задоволеній морді. Ні, це точно не каша!

Кістку цуценя обгризло до незайманої білизни й сховало в кутку. Регулярно витягувало здобуток зі схованки та гризло — ні, не гризло, а захоплено облизувало годинами.

— Який він Годованець! Натуральний Лизун! — заявив Тоха-Шуруп, сусід Гармаша по бліндажу. — Давай, міняй йому кличку!

— Іди ти! — образився Гармаш.

Шуруп і пішов. На варту заступати.

Після нічної варті цуценя почало потроху вибиратися з бліндажа. В сонячні дні ховалося, а коли небо затягувало хмарами, тинялося по окопах, обстежувало територію, заглядало в інші бліндажі.

Погладити себе не давало: вишкіряло зуби, гарчало. Шляхом досвіду народився ритуал: треба було обійняти побратима за плечі, на очах Годованця потиснути йому руку та повідомити: «Свої, зрозумів? Можна, можна!». Тоді побратим переходив у розряд «своїх», кому цуценя довіряло.

На жаль, зараза-Шуруп розбазікав про улюблене заняття Годованця. Тепер пів взводу кликало Годованця Лизуном. Нову кличку Годованець ігнорував; втім, він і на «Годованця» відгукувався через раз.

Під час обстрілу Годованець без паніки ховався в бліндаж. Коли дійшло до стрілецького бою, цуценя засіло в окопі поряд з Гармашем. Грізно гарчало й усе намагалось рвонути в контратаку.

— Сидіти, Годованцю! Місце!

Собачі команди цуценя пропустило повз вуха.

— Не можна! Підстрілять, дурню...

Підстрілять? Цуценя прислухалося, передумало потикатися під кулі.

— Розвідка боєм, — похмуро повідомив лейтенант, коли атака захлинулася. — Вогневі точки розкривають, шукають слабке місце.

З тиждень трималося відносно затишшя. Погода зіпсувалася, небо затягнуло сірою маскувальною сіткою. Накрапав дощ: дрібний, неприємний. Годованець користувався затишшям на повну силу. Остаточно освоївшись на позиціях, він почав здійснювати вилазки околицями. Його бачили на нейтральній смузі, біля позицій сусіднього взводу; на полі, за яким починався ліс, попалений фосфором.

Втече, сумував Гармаш. А що вдієш? Не на ланцюг його саджати?! За ці дні пес вимахав: куди там! Заради інтересу Гармаш підняв улюбленця на руки й ледве не зірвав спину. Легше було б підняти Шурупа у повному спорядженні! Треба, до речі, нову підстилку спорудити — на старій Годованець уже не вміщається.

По окопах повзли чутки:

— Полівки кудись зникли. Раніше порятунку від них не було.

— Мабуть, Запал усіх вивів!

— Може, й Запал... А де Запал?

— Про що мова?

— Три дні ката не бачив. Дикун із Сенсом обшукалися...

Вночі Гармашу наснився поганий сон. Нічний ліс, часто-густо буреломи, порослі бородами моху, корчі, схожі на чудовиськ з пазуристими лапами. Крони дерев закривали небо — ні зірок, ні місяця, лише гниляки в траві мерехтіли холодним світлом. Чавкання, хрускіт, скрип. Посеред галявини, залитої місячним молоком, бенкетувало *щось* зі сплутаної шерсті, схоже на копицю сіна. Воно пожирало людину, що здригалася в агонії. Занурювало морду, або що там у нього, в роздертий живіт, у нутрощі, що парували, — чавкало, хрумтіло кістками. І ще цей скрип: тужливий, механічний...

Гармаш закричав — і прокинувся.

Хтось облизував його босу ступню, що випросталася назовні. Сон? Ява?! Гармаш сіпнувся, підібрав ноги під себе; судомно намацав ліхтарик. В електричному промені спалахнули два яскраві кола. Проступила кудлата морда, майнув язик...

Гармаш ледь не заволав знову.

— Лизуне, ти?! Годованцю?!

Годованець ображено забурчав: ще й ти обзиваєшся!

Apr. 2023.

Сміх, злість, сором, страх — такої дикої суміші почуттів молодший сержант ніколи не відчував у житті.

— Ану припини! Кінчай лизатись, зрозумів?

У бурчанні Годованця пробилися винні нотки.

— Спати! І мені дай виспатися.

Годованець моргнув і зник.

А вранці на позиції з'явився Влад Філонов із позивним Філ. Повернувся з відпустки за поранення.

До обіду Філ мотався, як оглашений: доповів командирю, наново став на забезпечення, отримав зброю та БК. Забрав собі порожні верхні нари в четвертому бліндажі, з усіма обіймався, скрізь засунув свій цікавий ніс. Після обіду змовницьки помавив Гармаша в далекий апендикс, де зберігався НЗ, перенесений з лісу. Але сказати нічого не встиг.

— Всі на позиції! Підори лізуть!

Атака була так собі: дві бехи, два десятки піхоти. Бехи, щоправда, встигли щільно відпрацювати по окопах. Але потім у головну вдало зарядили з РПГ — і брудно-зелена залізняка, пирхаючи димом, позадкувала в посадку. Не доповзла, стала. З неї тарганами посилався екіпаж: одного по ходу зняли, інші сховалися за машиною, що горіла, й розчинилися в посадці. Друга беха, огризаючись, теж відступила. По ній садонули з СПГ, промахнулися. Відступила й піхота, залишивши на нейтралці трьох-чотирьох «двохсотих».

У взводі виявилося троє «трьохсотих». Викликали санітарний «Хаммер», двох відправили до тилу, до шпиталю. Тоха-Шуруп від шпиталю відмовився: «Фігня, воюємо!». Бійці розгрібали землю, що обсипалася з брустверів, набивали патронами магазини та стрічки. Почалися прильоти, довелося ховатися у бліндажах. З пів години москалі довбали позиції взводу мінами, поки здалеку не запрацювала українська арта.

Коли настало затишшя, вже в сутінках, до Гармаша знову підійшов Філ.

— Годованець, кажеш? Вражає! Давай розповідай.

Від Філового захоплення, а ще через те, що він назвав пса Годованцем, а не Лизуном, Гармаш розтанув. Філ слухав, робив круглі очі, сипав запитаннями.

ЗМІСТ

ОСОБЛИВИЙ ЧАС (<i>цикл повістей і оповідань</i>)	3
ГОДОВАНЕЦЬ (<i>оповідання</i>)	7
БАКТЕОН (<i>повість</i>)	25
ПОБІЧНИЙ ЕФЕКТ (<i>оповідання</i>)	57
КАЛІ-ЮІА (<i>повість</i>):	77
НІЧОГО ОСОБИСТОГО (<i>оповідання</i>)	192
ОРФЕЙ І ЕВРІДІКА (<i>повість</i>):	223
 ОПОВІДАННЯ	 337
РУСАЛКА	339
ЯЛИНКА	351
МАЙБУТНЄ	368